

TÜRKİYE'DE GENÇ İŞSİZLİĞİ SORUNU VE ALTERNATİF ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

H. Yunus Taş¹ - Mahmut Küçüköğlü² - Mehmet Demirdöğmez³

¹ORCID ID: orcid.org/0000-0003-3163-9416

²ORCID ID: orcid.org/0000-0002-8286-6929

³ORCID ID: orcid.org/0000-0002-4412-5943

Öz

Gelişmiş dünya ülkeleri ve Türkiye'de istihdam ve işsizlik her zaman önemli bir sorun olmuştur. Bu alanda en dikkate değer kısmını geleceğimizi şekillendirecek olan genç kesimin işsizliği oluşturmaktadır. İşsizlik sorununun çözümü ve verimliliğin artırılmasını hedefleyen eğitim ve özellikle de yükseköğretim sonrasında da gençler arasında işsizliğin beklene oranların üstünde olması toplumu ve devletleri ciddi şekilde düşündürmektedir. Bu sorunla yüzleşerek çözüm arayan hükümet yetkilileri ve bilim adamları her ekonominin ve ülkenin durumuna uygun alternatif çözümler önerebilmektedirler. Bu çalışmada gelişmiş batı ülkelerinin genç işsizliği sorununu önlemeye yönelik politikaları da dikkate alınarak, Türkiye'nin sosyal ve ekonomik yapısına uygun, genç işsizliğini önleme amaçlı çeşitli önerilerde bulunulacaktır. Ayrıca Türkiye'nin temel sektörleri, ekonomik yapısı ve konjonktürel durumuna uygun her dönemde uygulanması mümkün olan temel istihdam politikaları değerlendirilerek konu şekillendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Genç İşsizlik, Genç İstihdam, Ulusal İstihdam Stratejisi

¹ Doç. Dr., Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Yalova/Türkiye

E-posta: tasyunus@hotmail.com Sorumlu Yazar

² Dr. Öğr. Üyesi, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa MYO, Şanlıurfa/Türkiye.

E-posta: mkucukoglu@harran.edu.tr

³ Öğr. Gör. Harran Üniversitesi, Birecik MYO, Şanlıurfa/Türkiye

E-posta: mdemirdogmez@harran.edu.tr

YOUTH UNEMPLOYMENT PROBLEM IN TURKEY AND ALTERNATIVE SOLUTIONS AND RECOMMENDATIONS

H. Yunus Taş – Mahmut Küçükoğlu – Mehmet Demirdöğmez

ABSTRACT

Employment and unemployment in developed world countries and Turkey has always been an important issue. The most significant part of this area is the younger segment, which will shape our future. Education that aims at increasing the solution and productivity of the problem of unemployment, and especially after the education of higher education, is beyond the expectations of unemployment among young people, seriously suggesting society and states. Government officials and scientists who are looking for a solution to this problem can offer alternative solutions for each economy and country. Employment and unemployment in developed world countries and Turkey has always been a major problem. In this study, taking into consideration the policies of the developed western countries to prevent youth unemployment, various proposals will be made to prevent young unemployment that is appropriate to the social and economic structure of Turkey. Furthermore, considering the basic sectors of Turkey, economic structure and conjuncture situation, basic employment policies that can be applied in every period will be evaluated and the issue will be shaped.

Keywords: Youth Unemployment, Employment, Unemployment, Youth, Active Employment Policy.

GİRİŞ

Genç işsizliği sorunu ya da daha genel manada genç işgücü piyasalarında yaşanan sorunlar küresel ve bölgesel düzeyde farklı boyutlarıyla öne çıkmakta ve buna bağlı olarak da gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun bütün ülkelerde az ya da çok sosyal bir sorun olarak görülmektedir. Afrika ve Asya gibi dünyanın az gelişmiş bölgelerinde genç işgücü piyasalarındaki başlıca sorun enformel istihdam ve düşük ücretlerle çalışma şeklinde ve daha çok bir istihdam sorunu olarak öne çıkmaktadır. Bazı gelişmiş bölgelerde özellikle OECD ve AB düzeyinde yüksek oranlarda genç işsizliği olarak karşımıza çıkmaktadır.

Genç işsizliği oranları, birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkede hem genel hem de yetişkin işsizlik oranlarının üzerinde seyretmektedir. Gençlerin işgücü piyasasındaki dezavantajlı konumları genç işsizlik oranlarının yüksek olmasında önemli bir etkidir. Diğer yandan, ekonomik kriz dönemlerinde gençler, krizin sonuçlarından yetişkinlere göre daha fazla etkilenmektedirler. İşgücü piyasasında deneyim sahibi olmamaları, işverenler açısından işe alınması daha maliyetli bir çalışan grubunu temsil etmeleri, okuldan işe geçişte yaşanan sorunlar gibi birçok faktör özellikle toplam talebin azaldığı ve ekonominin daraldığı dönemlerde gençlerin işgücü piyasalarında ciddi sıkıntılarla karşılaşmalarında etkili olmaktadır.

Yüksek genç işsizliği oranları, birçok ülkede gençlerin potansiyelinden tam olarak yararlanmama anlamında önemli bir ekonomik kayba işaret etmektedir.

1.Literatür Taraması Ve Teorik Çerçeve

a. işsizliğin Tanımı

Bir tanıma göre işsizlik, çalışma yeteneğinin bulunmasına ve sürekli iş aramasına rağmen iş bulamayan bireylerin durumudur. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ölçütlerine göre ise; hem ücretli hem de kendi hesabına işi olmayan ya da halen ücretli veya kendi adına çalışmaya hazır olan veya faal olarak iş arayan herkes işsizdir. “Çalışmak istediğinde olup iş bulamadığı için çalışmayan çalışma çağındaki nüfusun, nedeni kendileri olmayan toplumsal merkezli bir olgudur”(Gök, M., 2004, s.34).

Diğer bir kavramsal tanımlamayla ise, “çalışma çağında ve arzusunda olan ve çalışmaya engel bir özrü bulunmayan kişilerin iş bulamaması durumudur”(Seyitoğlu, 1999, s. 294) İşsizliği daha teknik anlamda tanımlamak gerekirse; “çalışma arzusunda ve gücünde olan ve cari ücretten çalış-

maya razı olmasına rağmen iş bulamayan işgücünün varlığı şeklinde tanımlamak mümkündür” (Yıldırım ve Karaman, 2001 :308). Günümüzde bütün dünyada dezavantajlı gruplar arasında gösterilen gençlerin karşı karşıya olduğu en büyük sosyo-ekonomik problem hiç şüphesiz işsizliktir.

2014 yılı ILO Küresel İstihdam Eğilimleri Raporu’na göre de; küresel işsizlikten en fazla etkilenenin gençler olduğu belirtilmektedir. 2013 yılı itibariyle Dünyada 15-24 yaş grubunda bulunan gençlerden 74.5 milyonun işsiz olduğu belirtilmektedir. Bu durumda, önceki yıllara göre daha gencin işsiz kaldığı görülmektedir. Küresel genç işsizliği %13,1’e ulaşmış durumdadır (Işık, 2016:136). Bu oran, yetişkin işsizlik oranının üç katına yakın bir orandır ve ILO’ya göre genç/yetişkin işsizlik oranı açısından tarihi bir zirve söz konusudur (ILO, 2014, s. 11). Dezavantajlı gruplar arasında sözü geçen gençler; BM, ILO ve benzeri kuruluşların genç olarak tanımladığı 15-24 yaş grubundaki kişilerdir.

Gençler; işgücü piyasasının en az deneyimli üyeleri olduğundan, kendilerinden daha kıdemli olan yetişkinlerin işsizliğinin arttığı dönemlerde işten en önce kıdemsizler çıkarıldığından, işsizlikten daha fazla etkilenebilmektedir. Ayrıca rekabet ortamının zorlu ve standartların yüksek olduğu açık bir ekonomide bu gençlerin uygun işlerini bulmaları, istihdam içinde kalabilmeleri oldukça zor olmaktadır (Işık, 2016, s.136).

İş ve istihdam, gençlerin sosyal kimliğini şekillendiren hayatlarını, bağımsızlıklarının gelişimini, kendi gelir ve saygılarını, kazanabilmeleri için büyük bir öneme sahiptir Bu yüzden genel işsizlik gibi genç nüfusta işsizlik de hem bireysel hem de toplumsal anlamda ciddi sorunlara yol açabilecek potansiyele sahiptir (Çetinkaya, 2010, s. 46, - Akt.: Işık, 2016, s. 136)).

b. Genç İşsizliğinin Tanımı

ILO, Birleşmiş Milletler, OECD ve benzeri kuruluşlar 15-24 yaş arasındaki kişileri genç olarak kabul etmektedir. Bu durumda bu kişilerin karşı karşıya kaldığı işsizlik ise genç işsizliği olarak adlandırılmaktadır. Günümüzün en önemli sosyal ve ekonomik sorunu olarak görülmektedir. Genç işsizliği, işgücü piyasasındaki emek arz ve talebi arasındaki uyumsuzluğun emek aleyhine görünümü şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Genç işsizliğini açıklamaya çalışan teorik yaklaşımlar, gençlerin işgücü piyasasına ilk kez çıkışları, emek talep cephesinin kriz süreçlerinde genç işgücüne yönelik davranışları, gençlerin kariyer beklentileri, demografik ve ücret temelli birçok değişkenle bu işsizlik olgusunu açıklamayı amaçlamışlardır.

II. Genç İşsizliğinin Nedenleri

Günümüzde gençlerin işsiz kalmaları konusunda genel kabul gören eğilim, onların yetişkinlere oranla daha fazla sosyal risk altında oldukları ve erken kariyer fırsatlarının gençler açısından belirsiz ve düzensiz bir periyodu teşkil ettiğidir. Bu kırılğan yapının açılımı, yalnızca ilk işi elde etmedeki zorlukla ifade edilmemekte, bunun yanında pek çok meslek grubunun istikrarsız ve kısa dönemli özellikler taşıdığına da vurgu yapılmaktadır.

Gençler arasında işsizliğinin yükselmesinin nedenleri arasında geniş bir faktör dizisiyle ilişkili yapısal sorunlar vardır. Bu yapısal sorunlar eğitim seviyesi, işgücü piyasasındaki bireysel pozisyon ve ücret seviyesidir. Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, refah sistemleri, sosyal ve demografik yapıları, işgücü piyasası koşulları ve eğitim sistemleri vb. birçok faktör genç işsizliği sorununun niteliğinin ülkeler arasında farklılık göstermesine neden olmaktadır. (Metin ,B., Emek ve Toplum dergisi.)

Makro Ekonomik Nedenler: Ekonomideki konjonktürel dalgalanmalar nedeniyle toplam talebin azalması ve yetersiz ekonomik büyüme yeni istihdam olanaklarının yaratılmasını olumsuz etkilemektedir.

İşgücü Piyasasındaki Bilgi Asimetrisi: İşgücü piyasasında iş arayanlara ve istihdam fırsatlarına ilişkin yeterli bilgi akışının olmaması, işgücü piyasasına ilk defa giren gençlerin iş bulma konusunda yetişkinlere göre daha fazla zorlukla karşılaşmalarının önemli bir nedenidir.

İşgücü Piyasasına Girişte ve İstihdamda Yaşanan Sorunlar: İşverenler kendilerine başvuruda bulunan gençlerin yetenekleri ve verimlilikleri konusunda tam bilgi sahibi olmadıkları gibi gençler de yapmak istedikleri işlerle ilgili olarak belirsizlik yaşayabilmektedirler. Sonuç olarak da iş değiştirme oranları gençlerde yetişkinlere göre daha yüksek olmakta ve gençlerin kalıcı iş bulmaları daha uzun zaman alabilmektedir.

Genç Nüfus Artışı: Genç işsizliğine neden olan bir diğer faktör olarak genç nüfustaki artış üzerinde durulmaktadır. Ancak, bu husus daha ziyade az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için söz konusudur. Zira gelişmiş ülkelerde genç nüfus azalma eğilimindedir.

Beceri Uyumsuzluğu: Firmaların aradıkları niteliklere uygun eleman bulmakta sıkıntı çekmeleri açık işler ve iş arayanlar arasında niceliksel bir

denge olsa bile beceri uyumsuzluğu nedeniyle işlerin doldurulamamasına neden olmakta ya da kişilerin kendi niteliklerine uygun olmayan işlerde istihdam edilmelerini beraberinde getirmektedir.

III. Ne Eğitimde Ne İşte Olanlar Gençlerin Sorunu

Bir topluluk yâda ülkedeki işgücünün özellikle de gençlerin Ne Eğitimde ne İstihdamda ne de Yetiştirmede olmayanlara (NEİY) ; İngilizce açıklama ve kısaltması ise, “Not in Education, Employment and Training” (NEET) terimleri ile ifade edilen bu sorun Türkiye’ de Avrupa ülkelerine nazaran, işsizlik ve istihdam alanında yeni bir gündem konusudur. Eğitimde olmayıp çalışmayanları ifade eden işsizlik oranı (NEET); iş arayıp işsiz kategorisinde olanlar ile iş aramayıp işgücüne dâhil olmayanlardan oluşmaktadır. Bu iki grup içerisinden işgücü piyasasına katılmayan gençler ise; özellikle bu gençleri işgücü piyasasına hazırlamak için hiçbir sosyal tedbiri olmayan ülkelerde kamu istihdam programlarına ya da sosyal kurumlara kayıtlı olmayabilirler (OECD, 2015, s. 89).

OECD’nin 2015 yılı Mayıs ayında yayınladığı Becerilerin Görünümü Raporu 2013 yılı sonu itibarıyla OECD’ye üye ülkelerdeki genç işgücüne ilişkin atalet (NEET) oranlarının kıyaslanması bakımından önem arz etmektedir. Ne eğitimde ne de istihdamda olmayan genç nüfusun değerlendirildiği raporda, eğitimde olmayıp iş aramayan işgücü kapsamı dışındaki gençleri OECD raporunda pasif olarak değerlendirmekte, eğitimde olmayıp iş arayanlar ise tamamen pasif kabul edilmemektedir.

Türkiye’de eğitim-istihdam ilişkisi açısından önemli bir sorun alanı, ne eğitimde ne de istihdamda yer almayan gençlerin durumudur. Söz konusu gençler, herhangi bir eğitim ya da yetiştirme programına devam etmemekte ve istihdama da katılmamaktadır. Tüm dünyada küresel krizin başlangıcından bu yana yükseliş eğilimini sürdürmekle birlikte, Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ülkeleri arasında söz konusu “atıl” gençlerin oranının en yüksek olduğu ülkelerden biri Türkiye’dir. OECD tarafından yayınlanan “İstihdam Görünümü 2016” raporunda yer verilen ne eğitimde ne de istihdamda olmayan gençlerle ilgili istatistiklere göre, Türkiye’de 2015 yılı itibarıyla 15-29 yaş grubundaki gençlerde atalet oranı yaklaşık yüzde 30’dur. Bu oranla, Türkiye % 15 olan OECD ortalamasını ikiye katlamıştır. Bu bağlamda, Türkiye’de herhangi bir eğitim ya da yetiştirme programına kayıtlı olmayan veya istihdama katılmayan gençlerin oranının yüksek olduğu açıktır (<http://www.oecd.org/employment/action-plan-youth.htm>, 2016) .

OECD tarafından 15-29 yaş grubunda herhangi bir eğitim/öğrenim faaliyetinde olmayan veya herhangi bir işte çalışmayan grubun tanımlanmasın-

da kullanılan NEET, Türkiye’de ise ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede yer alan gençler (NEİY) olarak kavramsallaştırılmıştır. Bu grup kapsadığı yaş grubu ve eğitim/öğrenim/iş olarak kapsam genişliğinden dolayı üç kategoriye ayrılmıştır. 15-29 yaş aralığındaki bireylerin eğitim, öğrenim veya çalışma hayatında bulunmaları ekonomik ve sosyal refah göstergelerini doğrudan etkilemektedir. Çünkü iş gücü piyasasında en aktif grup olan, ekonomik üretimin katma değerini belirleyen, eğitim ve öğrenim sürecinin önemli bir aktörü olan bu grubun eğitim veya iş hayatının dışında olması ekonomik ve sosyal açıdan ciddi bir risk algılanmaktadır.

a. Dünya’ da Ne İstihdamda Ne De Yetiştirmede Yer Alan (NEİY) Gençlerin Durumu

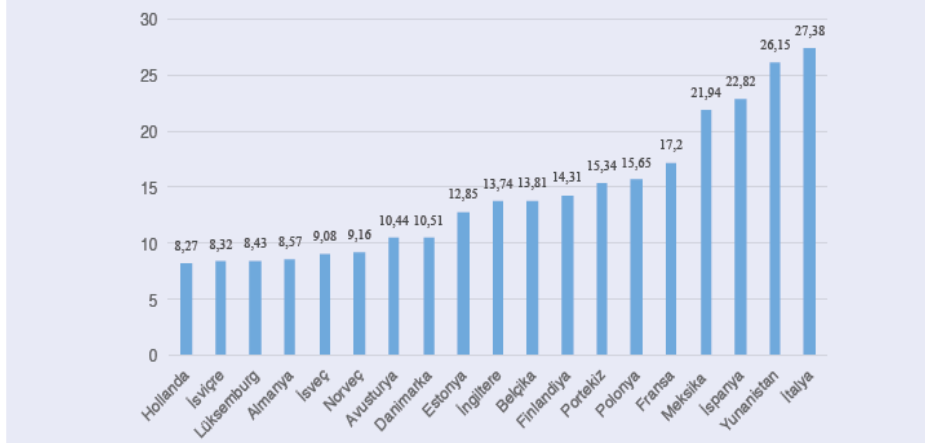
Genç nüfus için eğitim ve istihdam edilebilirlik gelişmiş, gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelerin uygulamalardaki farklılıklarına rağmen ortak hedefini oluşturmaktadır. Özellikle genç nüfus açısından sorun yaşayan Avrupa ülkeleri bir yandan genç nüfus oranlarının düşüklüğünden dolayı yaşlanma sorunuyla yüzleşirken diğer yandan da oranı az olan gençlerin eğitim veya çalışma sürecine katılmamaları meselesine çözüm aramaktadır. Mevcut durumda zaten genç nüfusunda düşüş yaşayan Avrupa ülkeleri aynı zamanda bu nüfusun eğitim, öğrenim ve iş yaşamına katılmaması sorunuyla karşılaşmaktadır.

“Yaşlı Avrupa” tanımlamasına karşılık genç nüfusun hiçbir ekonomik aktivitede yer almaması Avrupa ülkeleri için yaşlı nüfus harcamalarından daha fazla sorun teşkil etmektedir. Eğitim politikalarının ekonomi politikalarını da belirlediği, eğitim, öğrenim ve iş halkasının her birinin güçlü olması son aşamada elde edilecek faydanın maksimize edileceği dikkate alındığında herhangi bir okula devam etmeyen, çalışmayan veya çalışma hayatına taşıyacak eğitim/öğrenim aktivitelerinde yer almayan gençlerin fayda yerine ekonomik ve sosyal bir maliyet oluşturma olasılığı artmaktadır.

Grafik 1’de seçilmiş OEC D ülkelerinin 2015 yılındaki NEİY oranları gösterilmiştir. Oranlar incelendiğinde NEİY konusunun gelişmiş ekonomiler olarak kabul edilen ülkelerde öncelikli mesele haline geldiği görülmektedir. Ayrıca bu grubun yalnızca gençler üzerinde değil toplumsal yaşam ve toplum dinamikleri üzerinde de olumsuz bir etki oluşturduğu kabul edilmektedir. Grafik 2’de öne çıkan diğer bir husus ise Portekiz, İspanya, İtalya ve Yunanistan gibi Akdeniz ülkelerinde NEİY oranının oldukça yüksek olmasıdır. Portekiz dışındaki üç ülke için de bu oran yüzde 20’nin üzerindedir. İşsizlik yardımları, sosyal yardımlar gibi kamu sosyal harcamalarına sunulan şartların daha esnek olduğu bu ülkelerde yüksek NEİY oranı eğitim, iş veya herhangi bir üretim sürecinde yer almayan gençlerin yaşamlarını sür-

dürebilmesi için sosyal yardımlara bir bağımlılık oluşacağına sinyalini vermektedir.

Grafik 1: Seçilmiş OECD Ülkelerinde 15-29 Yaş Grubu NEİY Oranları (% , 2015)

Kaynak: OECD Data, Indicators: Youth not in Education or Employment (NEET). <http://data.oecd.org/youthinac/youth-not-in-education-or-employment-neet.htm> Erişim Tarihi:10.07.2018

Sosyal koruma harcamaları için eğitim alma veya bir işe devam etme gibi şartlara karşı düzenli takip sisteminin uygulanmadığı İspanya ve Yunanistan örnekleri, gençlerin aile ve devlete ekonomik bağımlılıklarını artırdığı gibi aynı zamanda amaçsız bir grubun niceliksel olarak büyümesine de yol açmaktadır.

b. Türkiye’de Ne İstihdamda Ne De Yetiştirmede Yer Alan (NEİY) Gençlerin Durumu

Türkiye’deki NEİY oranı 2014’de %28,4 olarak belirlenmiştir (15-29 yaş grubunda). Bu oran, 2010’dan bu yana yaklaşık 7 yüzde puan azalmış olsa da cinsiyetlere göre önemli bir fark görülmektedir. Kadınlar, erkeklerden üç kat daha fazla NEİY konumunda olmaktadır. Ayrıca, erkeklerin çoğu işsiz NEİY ’ler iken kadınların büyük kısmı aktif olmayan Pasif NEİY konumundadır. Türkiye’de eğitime katılma ve eğitimde kalma kademeli bir şekilde artarak iyileştiği için toplam NEİY ’ler içinde 20 yaş altı olanların oranı azalmıştır.

Yine de 15-19 yaş aralığındaki gençlerin %17’si bu durumdan etkilenmektedir. Cinsiyet farkı, yaşla birlikte artmaktadır. Kadın NEİY ’lerin oranı 20-24 yaş aralığında %47,7 iken 25-29 yaş aralığında %56,2’dir. Son yıllarda gözlenen pozitif eğilimlere rağmen, iş piyasasında cinsiyet eşitsizliklerini

sistematiik olarak ele alma konusunda daha fazla çaba gösterilmesi gerekmektedir.

Yüksek NEİY oranı, büyük oranda okuldan erken ayrılanlarda görüldüğünden, eğitim performansının etkisi en iyi şekilde Türkiye’de görülmektedir (diğer AB ve AB üyesi olmayan Arnavutluk, Mısır, Moldova, Ürdün, Filistin, İspanya, Tunus’un yanında; ET F, 2015). Düşük eğitim seviyesine sahip gençlerin, yüksek eğitim alanlardan daha fazla NEİY konumunda olma olasılığı bulunmaktadır.

Yine de, eğitim bağlamında NEİY eğilimlerine bakıldığında, yükseköğrenim hariç, tüm eğitim seviyeleri için bu oranın düştüğü görülmektedir. Burada, özellikle kadınlarda oran artmaktadır. Bu nüfusun (özellikle kadınlarda) eğitime devamıyla paralellik göstermektedir. İş piyasasındaki taleplerin, arzdaki gelişmeleri izlemediği dikkat çekmektedir. Yine de üniversite mezunu gençler daha az NEİY konumunda kalma ihtimaline sahiptir (artan eğilime rağmen, gerçek oran, az eğitim alanların NEİY oranından çok daha azdır). NEİY’lerin uygun şekilde profillerinin belirlenmesi ve politika uygulamalarının hazırlanmasında, arz ve taleple ilişkili farklı göstergelerin dikkate alınması gerekmektedir. 2010’dan bu yana, eğitimle ilgili tüm göstergelerde genel bir gelişme ve iyileşme eğiliminin olduğunu göstermektedir.

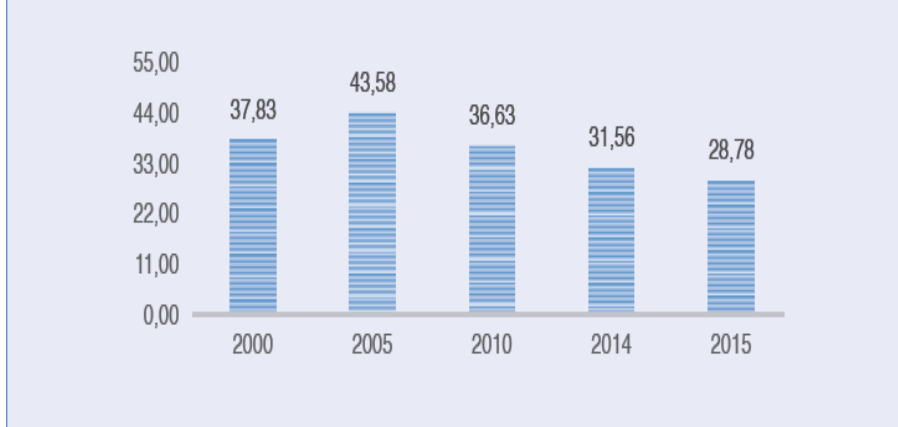
Bu anlamda Türkiye, AB ortalamalarıyla olan açığı kapatmaktadır. 4 ve üstü yaşındaki çocukların hemen yarısına yakın kısmı anaokulu ve kreş eğitimine dâhil edilmiş (2012 yılında %44,1); okulu erken terk etme oranı hala yüksek olsa da 2014’de %38,3 seviyesine düşmüştür.

Türkiye’de gençlerin eğitimi, istihdam edilebilmeleri veya öğrenim sürecine dâhil olmaları gelişmekte olan bir ülke ekonomisi olmasından dolayı-ekonomik açıdan ve genç nüfusun sosyo-kültürel ve sosyo-politik aidiyetlerinin güçlü ve sağlam kurulabilmesi gerekliliğinden dolayı toplumsal açıdan büyük önem taşımaktadır. TÜİK verilerine göre Türkiye’de toplam nüfusun yüzde 24’ü 0-15 yaş grubunda yer almaktadır. NEİY grubunu oluşturan 15-29 yaş grubuna yeni katılım sağlama olasılığı bulunan 0-15 yaş grubunun yüksek oranı bu yaş grubu için eğitim ve sosyal politikaların aciliyetini ortaya koymaktadır. Türkiye’nin sahip olduğu genç nüfusun ekonomiye, eğitime, öğrenime katılımı veya üretim sürecindeki herhangi bir aktivitede yer alması bu genç potansiyelinin etkin ve verimli kullanımını sağlayacaktır.

Özellikle belli bir eğitim seviyesinden (ortaokul, lise ve Üniversite) mezun olup eğitime devam etmeyen gençlerin kendi yaş eğitim ve mesleki alanlarına uygun bir alanda istihdamı sağlanmalıdır. Bu durum da bulunan gençlere iş hayatında lazım olacak tecrübe ve pratiğin kazandırılabilmesi için, okul hayatından başlayarak kademeli olarak (staj, işbaşı eğitim vb programlarına) katılmaları teşvik edilmelidir. Bu programların ise formali-

teden uzak yeterli sürelerle ve uygun ücretlerle de desteklenerek teşvik edilmeli ve katılımın artırılması sağlanmalıdır.

Grafik 2: Türkiye’de 15-29 Yaş Grubundaki NEİY Oranı (2000-2015, Yüzde)

Kaynak: OECD ve TÜİK verilerinden derlenmiştir.

Grafik 2 incelendiğinde NEİY oranında 2005 yılından sonra düşme yaşandığı görülmektedir. 2000, 2005 ve 2010 yıllarında beş yıllık dönemde izlenen bu oran 2014 ve 2015 yılında ise yıllık olarak yayımlanmaya başlamıştır.

Ayrıca 2010-2014 arasında yüzde 5,07 azalarak yüzde 31,56 olarak gerçekleşen NEİY oranında bir yıllık zaman zarfında 2,78 puan düşüş yaşanmıştır. Oranı bilmenin yanı sıra geleceğe dair çıkarsamalar yapabilmek için oranın düşmesini sağlayan nedenlerin araştırılarak ortaya konulması da önemlidir. Ancak 15-29 yaş aralığında hiçbir eğitim/öğrenim faaliyetinde bulunmayan veya çalışmayan grup cinsiyete göre değerlendirildiğinde kadınların erkeklere göre oldukça yüksek oranda NEİY grubunda olduğu görülmektedir. 2000 yılında hiçbir eğitim, öğrenim veya iş sürecinde bulunmayan 15-29 yaş aralığındaki kadınların oranı yüzde 59,66 iken 2015 yılında bu oran yüzde 42,86 olarak gerçekleşmiştir. 2000 yılında kadınların NEİY oranı ve erkeklerin NEİY oranı arasındaki fark yüzde 41,82 iken, 2015 yılında bu fark yüzde 26,76’ya düşmüştür. Olumlu yönde bir iyileşme görülürken yine de kadın ve erkek arasındaki oransal fark oldukça yüksektir. Bu durum Türkiye’nin eğitim ve sosyal politika uygulamalarında 2000’li yıllarda kadını önceleyen “haydi kızlar okula vb pozitif ayrımcılık” olarak kabul edilen ilkesel davranış ve tutumların olumlu sonuç verdiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 1: Farklı Yaş Sınıflandırmalarında Cinsiyete Göre NE İY Oranları (2000-2015, Yüzde)

	15 - 19			20 - 24		
	Kadın	Erkek	Genel NEİY Oranı	Kadın	Erkek	Genel NEİY Oranı
2000	46.54	17.78	31.17	64.00	23.36	44.18
2005	47.70	25.76	36.12	65.98	30.92	49.71
2010	33.99	18.04	25.60	57.49	27.70	43.67
2014	27.34	15.01	20.97	51.01	20.52	36.30
2015	24.42	13.30	18.68	47.61	18.35	33.25

Kaynak: www.tuik.gov.tr

15-29 yaş grubu NEİY oranlarının yanı sıra diğer yaş gruplarında da kadınların oranı erkeklere göre olumsuz bir şekilde görülmektedir. Tablo 1’de NEİY grubunda bulunan yaş gruplarının sınıflandırmasına göre kadın ve erkek oranları verilmiştir. 15-19 yaş aralığında herhangi bir eğitim/öğrenim faaliyetinde bulunmayan veya bir işte çalışmayan kadın oranı 2015 yılında yüzde 24,42 iken bu oran 20-24 yaş aralığında yüzde 47,61’dir. Yüksek öğretim yaş aralığı veya bir işe başlama yaşı olarak kabul edilecek 20-24 yaş aralığında %50 ye yakın genç kadınların eğitim/öğrenim ve ekonomik sürecin dışında kaldığı görülmektedir. Ekonomik ve sosyal refah göstergelerinin iyileşmesi için başlıca faktörlerden olan kadınların eğitim ve çalışma hayatına katılımının Türkiye’de uygulanmakta olan eğitim ve sosyal politikalarda incelenmesi gerekmektedir.

Tablo-2- 2017- 2018 yılı Mayıs Ayı İşsizlik ve istihdam oranları TÜİK verileri:

Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri, Mayıs 2017, Mayıs 2018

	Toplam		Erkek		Kadın	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
15 ve daha yukarı yaşta kişiler						
Nüfus	59 781	60 571	29 589	29 975	30 192	30 596
İşgücü	31 713	32 274	21 474	21 751	10 238	10 523
İstihdam	28 488	29 138	19 583	19 919	8 904	9 218
Tarım	5 577	5 480	3 012	2 997	2 565	2 483
Tarım dışı	22 911	23 658	16 572	16 923	6 339	6 735
İşsiz	3 225	3 136	1 891	1 832	1 334	1 305
İşgücüne dahil olmayanlar	28 068	28 297	8 115	8 224	19 953	20 073
			(Bin)			
			(%)			
İşgücüne katılma oranı	53,0	53,3	72,6	72,6	33,9	34,4
İstihdam oranı	47,7	48,1	66,2	66,5	29,5	30,1
İşsizlik oranı	10,2	9,7	8,8	8,4	13,0	12,4
Tarım dışı işsizlik oranı	12,2	11,6	10,0	9,6	17,2	16,1
15-64 yaş grubu						
İşgücüne katılma oranı	58,2	58,6	78,3	78,4	38,0	38,5
İstihdam oranı	52,2	52,7	71,3	71,7	32,9	33,7
İşsizlik oranı	10,4	9,9	9,0	8,6	13,3	12,7
Tarım dışı işsizlik oranı	12,2	11,6	10,1	9,6	17,3	16,2
Genç nüfus (15-24 yaş)						
İşsizlik oranı	19,8	17,8	17,0	14,8	25,0	23,2
Ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı ⁽¹⁾	22,0	21,9	12,4	13,1	31,8	31,0

Tablodaki rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

(1) Çalışmayan ve eğitimde (örgün ve yaygın) olmayan gençlerin, toplam genç nüfus içindeki oranıdır.

Kaynak: *Tük.gov.tr, TÜİK Hanehalkı İşgücü Anketleri*

Bu yaş grubunda bulunan genç kadınlara yönelik çeşitli meslek kursları veya iş başı eğitim programlarının düzenlenmesi ve teşvik edilmesi gerektiği aöik bir şekilde görülmektedir. Bu tür eğitim faaliyetlerinin hazırlanması aşamasında geleneksel alışkanlıklarımızın göz önünde bulundurulması programların başarı oranını artıracaktır.

Türkiye'de İşgücü Piyasasında Gençlerin Durumu İncelendiğinde Şu Temel Özelliklerin Ortaya Çıktığı Görülmektedir.

- Gençler arasında düşük istihdam, yüksek işsizlik oranları,
- Yüksek kentsel ve tarım dışı genç işsizlik oranları,
- Genç iş gücünde yükselen eğitim düzeylerine rağmen, yetersiz eğitim altyapısı,
- İşgücü piyasası ihtiyaçlarını karşılamayan bir mesleki eğitim sistemi,
- Okul-iş dünyası ilişkisinin yetersizliği,
- İşgücü piyasasındaki ihtiyaçların değişimine hızlı uyumun gösterilememesi,
- İşgücü arzı ile işgücü talebi arasında uyumsuzluk.

Türkiye'deki işsizliğin analizinde ortaya çıkan yapısal özelliklerden en önemlisi işsizliğin, genç işsizliği olarak ortaya çıkmasıdır. İşsizlik oranlarına bakıldığında, 15-24 yaş grubundaki işsizlik oranının, tarihsel olarak, genel işsizlik oranından daha yüksek olduğu görülmektedir

2017 Mayıs ayı itibarıyla Türkiye’de % 9.7 olan genel işsizlik oranı, genç nüfusta %17.8 olarak belirlenmiştir. Genel işsizlik oranının yaklaşık 2 katı olarak gerçekleşmiştir. 2017 ve 2018 yılı Mayıs itibarı ile genç işsizlik oranlarının %19.8 ve%17.8 olarak gerçekleşmiştir.

2018 yılında geçmiş yıllara göre % 2 oranında genç işsizliğindeki düşüş elbette iyi ve olumlu olarak algılanmalı ancak bu konuda alınabilecek önlemlerin aksatılmadan devam ettirilmesi çok önemlidir. Türkiye’de genç bir nüfusa sahip ve bu gençlerimizin eğitim imkânları ve oranlarda her yıl artarak devam etmektedir. Bu olumlu genç ve eğitilmiş işgücü potansiyelinin uygun program ve projelerle desteklenerek ülkemizin geleceğine yatırım yapılmalıdır.

Tablo 3. Türkiye de 2014- 2017 Yıllarında İşsizlik Oranları

İşsizlik Türü	Yıllar ve işsizlik Oranları			
	2014	2015	2016	2017
Genel İşsizlik Oranları	9.1	9.6	10.2	10.9
Tarım Dışı İşsizlik	11,1	11,7	12,2	13.4
Kadın İşsizliği	10,9	11,6	12,4	14.1
Kadın İşsizliği (Tarım dışı)	15,7	16,4	16,7	18.5
Genç İşsizliği	16,7	17,7	19,4	20.8
Genç İşsizliği (Tarım dışı)	20,3	21,1	23	26.1
Genç Kadın İşsizliği (Tarım dışı)	24,4	28,5	28,7	30.4

Kaynak: www.tuik.gov.tr, TÜİK’ in işsizlik ve istihdam verilerinden derlenmiştir.

Tablo 3’ü incelediğimizde işsizlik oranlarının düzenli bir şekilde arttığını görebilmekteyiz. 2014 yılında % 9.1 olan işsizlik oranının 2017 yılında %11 civarına gelmiştir. Ayrıca bu tabloda daha da önemli olan işsizlik türünün ise gençler arasında ve özellikle de tarım dışı genç kadınların işsizlik oranlarında olduğunu belirtmek gerekir. Bu kategorideki işsizlik oranlarının dramatik seviyelerde olduğunu müşahade ediyoruz. 2014 yılında %24.4 olan işsizlik oranlarının 2017 yılında %30.4 seviyesi gibi yüksek kabul edilen bir seviye ye çıkmıştır.

İlgili sosyal politika ve istihdam kurumlarımızın bu alanda acil önlemler almaları kaçınılmaz bir durum haline gelmiştir. Aslında köyden kente olan göç ve genç kadınlarımızın eğitim seviyelerinde olan düzenli ve sağlıklı artışa karşı yeterli iş imkânları ve çalışma ortamlarının bulunmaması da bu alandaki işsizliği artırabilmektedir. Yeni mezun olmuş ve henüz evlenmiş ya da evlenmemiş olan kadınlarımız kendi alanlarında iş bulup istihdama katılmak istemektedir. Genelde bu yaşlarda tecrübe eksikliği ve her boş olan pozisyonlardaki açık işlere de değişik sebeplerle gidemediklerinden bu

alandaki işsizlik oranının oldukça yüksek seviyeleri çıkmasına neden olmaktadır.

Bu alanda alınacak önlemlerin başında her şehir ve ilçede genç kadınlarımızın yapabilecekleri iş ve meslek alanlarında staj ve iş başı eğitim programlarının etkin bir şekilde uygulanması faydalı olacaktır.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye’de, her şeyden önce, genç işsizliğinin en temel sebeplerinden biri olarak bilinen yeterli seviyede yeni işlerin oluşturulamaması sorununun çözümüne yönelik yeni bir istihdam stratejisi oluşturulması zorunlu hale gelmiştir. Çünkü gençler için yeteri kadar yeni iş alan ve imkânlarının oluşturulamaması durumunda, diğer uygulamaların pek fazla bir anlamı olmayacaktır. Bu noktada, en temel sorumluluk devlete düşmektedir. İstihdam stratejisi belirlenirken öncelikli olarak, işsiz gençlerin tespitini kolaylaştıracak, onların işgücü piyasası ile ilgili temel sorunlarını ortaya koyacak ve böylece yapılacak müdahalelerin yerindeliğini sağlayacak bir gençlik profili oluşturulmalıdır.

Bununla birlikte genç işsizliğinin yalnızca ekonomik büyüme ile çözülebilecek bir sosyal mesele olmadığını kabul etmek gerekir. Bu amaçla aktif istihdam politikalarına ağırlık vererek gençlerin işgücü piyasasında karşılaştıkları sorunların azaltılması gerekmektedir. Özellikle işveren temelli ayrımcılığın engellenmesine yönelik aktif istihdam programlarının uygulanması ve genç işsizliğinin önemli bir nedeni olan etkin iş ara(ya)mama probleminin çözümüne yönelik aktif istihdam programlarının uygulanması gerekmektedir.

Bütün bu tedbirlerin politika belirleme sürecinde sözde kalmaması için ise bu tedbirleri kapsayacak; sosyal tarafların (devlet, işçi ve işveren) katılımıyla gerçekleştirilecek bir kısa, orta ve uzun vadeli çözümler içeren bir eylem planlarının oluşturulması çok önemlidir. Bunun için ise; işgücü piyasasının ihtiyaç analizlerinin düzenli bir şekilde yapılması ve işgücü piyasasında bilgi eksikliği ve bilgi asimetrisi sorununun çözülmesi gerekiyor.

Türkiye kalkınma yolunda önemli bir dönemeçtedir. Demografik bir geçiş sürecinde ve oldukça rekabetçi bir ortamda bulunan Türkiye için, gelecek nesillere yatırım yapmak, bu neslin gelişimi ve ülkenin kalkınmasına yapacakları katkılar üzerinde önemli etkiler yaratacaktır. Özellikle 15-29 yaş grubundaki işgücüne yönelik politikalara ağırlık verilmesi bilhassa Türkiye gibi genç nüfus yoğunluğunun yüksek olduğu ekonomiler için daha büyük önem arz etmektedir.

Türkiye’de de genç işsizlik sorununa, eğitim sisteminin ilkokuldan itibaren ezberden öğrenmeye, teoriden pratiğe doğru yönlendirilerek, 15-20 yıl

içinde lise ve üniversiteden mezun olan gençlerin işsiz kalmadan daha kolay iş bulabilmeleri ve piyasada daha etkin olmaları sağlanarak belli oranda çözüm bulunabileceği tavsiye edilmektedir.

Gençlere memurluğun değil, ticaret, sanayi, üretim, yenilik yapma ve ürün geliştirmenin gerekliliği belirtilerek, "İstihdam ve ticari hayata hazır bir şekilde yetiştirilip piyasada etkin olmalarını sağlayıcı, mesleki eğitim, girişimcilik ve piyasa tecrübelerini okul sınıflarında okurken edinecekleri çeşitli uygulamalı eğitim programlarına yönlendirilmeleri sağlanmalıdır.

Bu amaç doğrultusunda sanayi ve ticaret odaları ve birlikleriyle beraber eğitim ve istihdam planlarının yapılması kaçınılmaz olarak görülmektedir. Ayrıca ticarete atılıp iş kurmak isteyen gençlerin de maddi olarak desteklenmesi, manevi olarak da cesaretlendirilmelerinin çok önemli bir yöntem olabileceğini belirtmek faydalı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Çetinkaya E. (2010). Genç işsizliğin teorik açıklamaları. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 58, 45-57.
- Gök, M. (2004). *İşgücü piyasası ve KOBİ'ler*. Ankara: Roma Yayınları.
<http://www.copmadam.com/tr/> , Erişim Tarihi: 10. 07. 2018
<http://www.oecd.org/employment/action-plan-youth.htm>, Erişim Tarihi: 08.06.2018
- ILO (1987). *Resolution Concerning Statistics Of The Economically Active Population, Employment, Unemployment and Underemployment, adopted by the Thirteenth International Conferance Of Labor Statisticians*.
<http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/download/res/ecacpop.pdf> Erişim Tarihi: 11.035.2018
- ILO (2014). *Global Employment Trends 2014: Risk of a Jobless Recovery, International Labour Office*, Geneva, 2014.
- Işık, V. (2016). Türkiye'de genç işsizliği ve genç nüfusta atalet. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 5(11), 130-145
- Kavi E. Koçak O., (2010), Türkiye'de ortaöğretim düzeyindeki mesleki eğitim ile ilgili sorun alanları ve İskandinav ülkelerindeki mesleki eğitimin Türkiye'de uygulanabilirliği. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 3, 1307-1333.
- OECD (2015). *Education at a Glance Interim Report: Update of Employment and Educational Attainment Indicators*, OECD, Paris.
- OECD Data, Indicators: Youth not in Education or Employment (NEET).
<http://data.oecd.org/youthinac/youth-not-in-education-or-employment-neet.htm> Erişim Tarihi:10.07.2018

- Ören, K. ve Şahverdioğlu, H. (2016). Türkiye’de genç işsizliği ve genç işsizliğin giderilmesinde aktif istihdam politikaları. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 5-37.
- Özdemir, E. (2012). *Alman mesleki eğitim sisteminde özel sektörün rolü ve ülkemiz mesleki eğitim ve oda sistemi için çıkarımlar*. <http://www.tobb.org.tr/AvrupaBirligiDairesi/Sayfalar/Raporlar> Yayınlar. php, Erişim Tarihi: 16 06.2018
- Özel, M. A. ve Kula, O. (2017), Türkiye’nin ne eğitimde ne istihdamda ne de yetiştirmede (neiy) olmayan gençleri. *Uluslararası İstihdam ve Kariyer Kongresi Bildiri Kitabı* Ankara, 52-60
- Seyitoğlu H., (1999). *Ekonomik Terimler Ansiklopedik sözlük*. İstanbul: Güzem Can Yayınları.
- Taş, H. Y. ve Bilen ,M. (2014). Avrupa Birliği ve Türkiye’de genç işsizliği sorunu ve çözüm önerileri. *Hak-İş Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 3(6), 51-69
- The role of skills in early labour market outcomes and beyond, OECD Employment Outlook 2014
- TİSK (2008). OECD Ülkelerinde kadınlar ve erkekler, Yayın No: 289, Ocak.
- Tunalı İ. ve Yanık İ. B. (2009). Türkiye’de işgücü piyasasına geçiş aşamasındaki gençler. *TÜSİAD Ekonomik Araştırma Forumu, Araştırma Notu: 09-01*, 1-6.
- Yıldırım, K. ve Karaman D. (2001). *Makro ekonomi*. Eskişehir: Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı, yayın No: 145.